

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

„Nálepka“ problémový žák z pohledu učitelů

Bakalářská práce

Autor: Tereza Nováková

Vedoucí práce: Mgr. Daniela Nováková, Ph.D., Dis

2024

Zadávací list

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

NÁLEPKA „PROBLÉMOVÝ ŽÁK“ Z POHLEDU UČITELŮ

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Touto cestou bych ráda poděkovala všem, kteří přispěli ke vzniku mé bakalářské práce.

Děkuji Mgr. Daniele Novákové, Ph.D., DiS. za cenné rady a trpělivost při psaní mé bakalářské práce. Dále děkuji všem respondentům, kteří se podíleli na sběru dat svými odpověďmi a názory. Děkuji také své rodině a partnerovi za neustálou podporu a inspiraci během celého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o problémových žácích na střední odborné škole, konkrétně na středním odborném učilišti. Práce má teoreticko-empirický charakter. Teoretická práce pojednává o problémových žácích na střední škole, specifickém chování problémových žáků, řeší problémy šikany, když je žák ovlivněn vlivem nevhodné a problémové party. Práce se zabývá problémy, které pramení v rodině i tím, jaký vliv má na žáka rodina, učitelé i kolektiv. Cílem empirické části je zjistit, co žáka ovlivňuje. I to, jakým způsobem učitelé popisují problémového žáka a jak řeší problémy u žáků. Metodou sběru dat jsou polostrukturované rozhovory. Rozhovory mají kvalitativní charakter a jsou vedeny se čtyřmi učiteli střední odborné školy: Dva rozhovory s učiteli praktického vyučování, jeden s učitelem teoretického vyučování a jeden s vedoucí učitelkou odborného výcviku. Hlavní zjištění, které potvrzuje teoretické poznatky, je, že většina problémů pramení z rodinného zázemí, ve kterém žák žije a toho, jakým způsobem se rodiče zapojují do výchovy, jak se o žáka zajímají. Na základě závěrů práce byla vytvořena doporučení pro začínající učitele.

Klíčová slova

výchova, problémový žák, problémové chování

Abstract

The bachelor thesis deals with problematic pupils at secondary vocational school. The thesis has a theoretical-empirical character. The theoretical thesis deals with problem pupils at secondary school, specific behaviour of problem pupils, solves the problems of bullying when the pupil is influenced by the influence of an inappropriate and problematic group. The thesis deals with problems that arise in the family and what influence the family, teacher and team have on the pupil. The aim of the empirical part is to find out what influences the pupil and how teachers describe the problem pupil and how they solve problems in pupils. The method of data collection is semi-structured interviews. The interviews are of a qualitative nature and are recorded with four teachers of the secondary vocational school. Two interviews are with teachers of practical training, one with a teacher of theoretical education and one interview is recorded with the head teacher of vocational training. The main finding, which confirms the theoretical knowledge, is that most of the problems stem from the family background in which the pupil lives and how the parents are involved in the upbringing and how interested they are in the pupils. Thanks to the findings, a recommendation for novice teachers was created.

Keywords

education, problém pupil, problém behaviour

OBSAH

1	ÚVOD	9
	TEORETICKÁ ČÁST	10
2	Cíl a metodika	10
3	PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ ŽÁKŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH.....	11
3.1	Problémový žák.....	13
3.2	Specifické chování a učení (nevhodně zvolená parta kamarádů, šikana) ...	14
3.2.1	Nevhodně zvolená parta kamarádů.....	15
3.2.2	Šikana.....	17
3.3	Poruchy koncentrace	19
3.3.1	Poruchy pozornosti	20
3.3.2	ADHD a ADD	21
3.4	Nadaný žák.....	22
4	RODINA JAKO VÝZNAMNÝ SOCIÁLNÍ FAKTOR.....	24
4.1	Výchova	25
4.2	Úkoly rodiny v socializaci dítěte.....	26
4.3	Rozvod rodičů	27
4.4	Problémy v rodině	27
5	UČITEL A JEHO VLIV NA ŽÁKA	29
5.1	Autorita učitele.....	29
5.2	Hodnocení žáka.....	30
5.3	Komunikace s žáky	31
5.4	Šikana ze strany učitele	32
	PRAKTICKÁ ČÁST	33
6	DESIGN VÝZKUMU	33

6.1	Cíl výzkumu a výzkumné otázky	34
6.2	Metodologie výzkumu	35
6.2.1	Metoda polostrukturovaných rozhovorů s pedagogickými pracovníky ...	36
6.2.2	Výzkumný vzorek.....	37
6.3	Analýza dat.....	40
6.3.1	Závěrečné shrnutí.....	42
6.4	Diskuse.....	42
7	Vlastní doporučení.....	44
	ZÁVĚR	45
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	46
9	Seznam zkratk	49

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce pojednává o problémových žácích na středních školách, konkrétně na středních odborných učilištích. Práce bude zaměřena na odborný výcvik. Do hloubky se podíváme, jaký vliv má rodina a rodinné zázemí na žáky a jakým způsobem je ovlivňuje učitel. Teoretická část práce je rozdělena do tří kapitol. V praktické části práce jsou zaznamenány polostrukturované rozhovory se čtyřmi učiteli teoretického a praktického vyučování.

První kapitola pojednává o samotné problematice žáků se speciálními potřebami. Jedním z klíčových problémů je specifická porucha učení. Žák se může též stát obětí šikany od ostatních žáků, popřípadě od učitelů.

Druhá kapitola pojednává o rodině, konkrétně o tom, jaký vliv má rozvod rodičů na dítě, jak s tím může pomoci učitel nebo výchovný poradce, popřípadě školní psycholog.

Ve třetí kapitole se budu zabývat problematikou vlivu učitele na žáka. Do jaké míry může učitel žáka ovlivnit? Jak má správný učitel vypadat? Je učitel pro žáka dostatečná autorita? Jak správně by měl učitel žáky hodnotit? Dále se budu zabývat situací, kdy učitel selže a na žáka si zasedne. Pokusím se zodpovědět s tím související otázky.

Praktická část práce má empirický charakter a má podobu polostrukturovaných rozhovorů s pedagogickými pracovníky, rozhovory jsou s učiteli z odborných předmětů a odborného výcviku na kadeřnické škole. Jak pohlíží na problémového žáka učitel teorie a jak učitel odborného výcviku? Nabízím porovnání pohledu začínajícího a zkušeného učitele.

TEORETICKÁ ČÁST

2 Cíl a metodika

Cílem teoretické části bakalářské práce je podrobněji popsat oblast problémových žáků na středních školách, konkrétně na středním odborném učilišti, též se zabývám pohledem učitelů a jejich přístupem k daným žákům.

Cílem praktické části bakalářské práce je využít rozhovorů s učiteli školských zařízení a nahlédnout do problematiky.

Práce bude mít teoreticko-empirický charakter. Teoretická část bakalářské práce se bude zabývat podrobnějším popisem profilů problémových žáků na střední škole, konkrétně na odborném učilišti. V praktické části budou zpracovány rozhovory s učiteli.

3 PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ ŽÁKŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

Problémové chování žáků často pramení z nevhodně zvolené střední školy, respektive z nevhodně zvoleného oboru vzdělávání. Střední škola povinná není a je na každém, zda bude studovat, střední vzdělání by ale měl podle mého názoru mít každý. Rodič chce, aby jeho dítě mělo v dospělosti kvalitní uplatnění, minimálně, aby se jejich dítě uživilo, jiní rodiče se ve svých dětech vidí a posílají je na gymnázium a později na vysokou školu, aby měly vystudovaný prestižní obor. Rodiče si mnohdy na svých dětech kompenzují své vlastní neúspěchy. Problém nastává ve chvíli, kdy se nikdo nezeptá dítěte, co by vlastně rádo studovalo, popřípadě čím by chtělo být a jaké má zájmy.

Dle mého názoru je velmi brzy se v 15 letech rozhodovat o výběru budoucího povolání. Žák v 15 letech má ve svých představách a snech úplně jiné priority, než je výběr budoucího povolání, kromě toho si myslím, že se lidem během života priority různě mění, proto málokdo zůstane v oboru, který si vybral v období dospívání. Střední škola, respektive zvolený učební obor by dítě měl bavit a naplňovat. Není to již o všeobecných znalostech, ale o vzdělávání se v určitém oboru. Největší podíl na výběru školy mají známky a to, jak dotyčný žák přistupuje ke studiu. Mnohdy záleží, zda je žák manuálně zručný typ. Rodiče by měli dítěti s výběrem školy pomoci, poradit a doporučit, ale v žádném případě by dítě neměli nutit. Vhodné jsou pro žáky dny otevřených dveří na středních školách nebo veletrhy škol, které pořádají větší města. Je nutné vyslechnout přání a sny dítěte a diskutovat s ním. Dítě musí mít pocit, že ono rozhoduje o své budoucnosti s pomocí rodičů. Rodiče často tlačí dítě na určitou školu jen proto, že jim nepřijde dostatečně perspektivní učební obor s výučním listem a přejí si, aby jejich dítě bylo studované a mělo maturitu a později vysokou školu.

Další problém nastává ve chvíli, kdy rodiče pošlou dítě na učební obor, protože nemá adekvátně dostačující známky na jakoukoliv střední školu. Žák se trápí, jelikož toto řemeslo si nevybral a u učebního oboru jako je například kadeřnice, je velmi důležité, aby k němu student měl nějaký vztah. Práce by měla člověka bavit a

naplňovat, dnes málokdo může říci, že dělá práci, která ho baví a naplňuje. Ve chvíli, kdy dítě ve škole nespívá, je důležité zjistit z jakého je to důvodu.

Pokud žák nespívá a obor ho nebaví, je důležité si s ním promluvit a zjistit informace o původu problému. Pokud se ukáže, že na vině je nevhodně zvolený obor studia, je zapotřebí zjistit příčiny, proč je daný žák na této škole. Sama jako učitelka vím, jak je těžké učit žáka, který má již od začátku negativní postoj k učivu. Svým chováním narušuje celou atmosféru ve třídě a dává učiteli jasně najevo, že ho daný obor nebaví, proto ho mnohdy sabotuje. Pokud žák není plnoletý, řeší se vždy daný konkrétní situace s rodiči, společně hledáme řešení. Velmi důležitá je spolupráce s rodiči, kteří o své dítě jeví zájem a zajímá je, jak jejich dítě prospívá.

Když rodiče nejeví zájem a spolupráce s vyučujícími je nulová, měl by se učitel obrátit na vedení školy a pokusit se jednat s rodiči. Vedení školy a školní psycholog by měli zvážit, jak závažný je problém. V závažných situacích zasedá výchovná komise, která se skládá ze třídního učitele, výchovného poradce a ředitele, nebo zástupce ředitele. Pokud rodiče spolupracují a záleží jim na budoucnosti dítěte, měli by se pokusit s učitelem nebo školním psychologem zjistit, jaký je problém a najít příčinu. Promluvit si s žákem i ostatními učiteli a zjistit, jak prospívá v dalších předmětech.

Žáci, které nebaví škola komplexně nebo se vyhýbají konkrétnímu předmětu, velmi rychle inklinují k záškoláctví, ať už s vědomím rodičů, kteří je kryjí a omlouvají jim absenci, nebo nechodí do školy, aniž by o tom rodiče věděli. Existuje poradenská služba Connexions Servise, Kyriac (2005, str. 57.) která se daným žákům snaží pomoci, funguje už dlouhá léta a žáci se na ni mohou obrátit, dokáže pomoci s jakýmkoliv problémem. Zúčastnění hledají takové řešení, aby žáci školu úplně neopustili a našli si zde alespoň nějaké pozitivum, díky kterému by školu řádně dokončili.

Pokud je daný žák na odborné škole, kde má odborný výcvik, to znamená, když má systém například týden škola a týden praxe a žák prospívá v odborném výcviku, velmi ho baví, ale nebaví ho samotná teorie, kde má špatné známky, pak by učitelé v tomto měli spolupracovat a pomoci žákovi, aby nějakým způsobem školu dokončil i s horším prospěchem v teorii, pokud prospívá v odborném výcviku.

I proto by na všech školách měly existovat předmětové komise, kde se příslušní učitelé z teorie i praxe scházejí, řeší různé problémy a spolupracují na jejich řešení. Na naší škole takto fungujeme a musím říct, že vnímám velký přínos pro nás učitele i pro žáky, teorie i praxe je synchronizovaná v tématech, na mnoha závěrech se můžeme shodnout. Bohužel vím, že na velkém množství škol toto nefunguje a daní učitelé nejsou schopni se shodnout, poté to má negativní vliv na žáky.

3.1 Problémový žák

Učitelé uvádí, že se žáci dělí na ty, kteří ruší při výuce, a ty, kteří nechtějí pracovat v hodinách (Auger, Boucharlat, 2005. str. 11).

Žáky, kteří ruší v hodinách dělí na tyto druhy:

- „Neklidný žák, konfliktní žák, provokující žák a agresivní žák“ (Auger, Boucharlat, 2005, str. 11-12).

Žáci, kteří v nechtějí pracovat v hodinách, vidí takto:

- „Když je žák vyzván, aby přednášel před třídou, nebo nenosí domácí úkoly, zavrhuje vše, co mu učitel zadá, není nijak připraven na hodinu, nevykazuje žádnou aktivitu ve třídě.“ (Auger, Boucharlat, 2005, str. 12).

Ve třídě může být jeden žák, skupina žáků nebo většina třídy, kteří vyrušují. Žáci dávají velmi jasně učiteli najevo, že je výuka nebaví. „Tvrdí, že to, co dělají, jim stejně k ničemu nebude“ (Auger, Boucharlat, 2005, str. 13).

Neustálé vyrušování formou povídání si mezi sebou je nejvyskytovanější problém ve třídách. Jestliže má učitel problém se srovnáním kázně ve třídě, je to většinou jeho chyba (Auger, Boucharlat, 2005, str. 13).

Učitelé se velmi často setkávají s žáky, které daný obor nebaví, a z toho důvodu mají nálepku problémový, ve třídách a na odborném výcviku vyrušují, protože je práce nezajímá. Neustále odmítají, jsou drzí, často až agresivní, vůči svému učiteli. Učitel se snaží žákovi pomoci, ale žák o jeho snahu a pomoc nestojí. Je to vlastně taková provokace od žáka. Na protest proti tomu, že jej rodiče dali na tento obor, žák vyrušuje, popřípadě narušuje celou hodinu.

Pokud se u žáka daný problém neřeší, pak se pouze prohlubuje jeho nenávisť vůči učiteli, předmětu nebo celé škole a může to vést až k úzkostem a depresím. Žák má strach jít do školy a školu vyloženě odmítá.

Kyriac (2005, str. 52) uvádí že: „(Pro některé žáky) je strach do velké míry iracionální a nevysvětlitelný. U jedinců hovoříme někdy o separační úzkosti, pro kterou jsou charakteristické přehnané obavy z toho, co se strachem, když nebudu se svými rodiči, nebo o školní fóbii, charakterizovanou iracionálním strachem ze školy, nebo některých jevů ve škole.“

3.2 Specifické chování a učení (nevhodně zvolená parta kamarádů, šikana)

Děti, žáky i dospělé vždy ovlivňuje jistým způsobem kolektiv, ve kterém se pohybují. Pro malé děti jde o kolektiv na dětském hřišti, ostatní děti ve školce, paní učitelky a převážně nejbližší okruh rodiny. Ve školách hned po rodině nejvíce ovlivňuje žáky a studenty kolektiv ve třídách, učitelé a kamarádi, se kterými se žáci stýkají mimo školu. My dospělí už se tolik ovlivnit nenecháme, ale stejně na nás má velký vliv pracovní kolektiv a přátelé.

U žáků středních škol je ovlivnění od vrstevníků v některých situacích až kritické. Pubertální období je samo o sobě náročné, děti se poznávají, dospívají a nechají se snadno ovlivnit, ať už kamarády, nebo v dnešní době velmi populárními influencery na Instagramu, nebo jiných sociálních sítích.

Nejvíce ovlivnitelní a zmanipulovatelní jsou labilnější jedinci, kteří mohou mít i některé psychické problémy, a v člověku, který je manipuluje se mohou takzvaně zhlédnout, mohou jej mít za vzor a ani netuší, že člověk toho může zneužívat.

Emoční labilita

- vystihují časté změny nálad, člověk je citlivý na různé podněty a je přehnaně smutný nebo naopak veselý, směje se z nevysvětlitelného důvodu nebo se

naopak z ničeho nic rozpláče. Některý druh emoční lability je spojen s formou ADHD

- emoční labilita řídí naše podvědomí a emoce
- labilní jedinci jsou více ovlivněni emocemi a nedokážou s emocemi správně pracovat jako lidé, kteří jsou vyrovnaní. Proto dokáží labilní jedinci různými způsoby manipulovat s lidmi (Dosedělová, 2024)
- tito žáci s problémem chování a zvládnání emocí mají větší sklony „s asociálním chováním, krádežemi, šikanou a násilnickým chováním, v krajních případech končí s diagnostikovanou poruchou“ (Kyriac, 2005, str. 76).

3.2.1 Nevhodně zvolená parta kamarádů

Volba vhodného okruhu kamarádů je někdy velmi těžká. Hlavně pro děti, které jsou ovlivněny hormony v době dospívání. Často se stává, že se dítě chytne špatného, až kriminálního kolektivu. Velkou roli v tom hraje sociální a rodinné zázemí. Důležitá je důslednost a autorita rodičů, láska v rodině i stabilní zázemí. Ne vždy se vše podaří, i když rodiče sebevíce usilují o to, aby vychovali bezproblémového jedince.

V době dospívání se v jedinci střídají vlivem hormonů různé nálady. Dospívající mohou být plačtiví, úzkostní, šťastní a veselí, ale i nepřátelští vůči sobě, rodině a přátelům. Někteří vyhledávají problémovou partu, aby se mohli odreagovat a neřešit běžné každodenní starosti, na ulici a různých protestech dokáží vybit svoji vášeň, svoje zklamání a skryté touhy (Jedlička, 2011, str. 189-190). Zde je důležitá rodina, to, aby děti cítily bezpečí a lásku od rodičů, aby věděly, že jsou tu pro ně rodiče v každé životní fázi. Když se dospívající v tomhle období stane součástí pochybné party, těžko od ní odchází. Dotyčný je skupinou lidí velmi ovlivněn, často hraje roli první láska, špatné rodinné zázemí a s tím související odchod z domova, nebo drogy. Tento stav u jedinců velmi často vyvolává nepochopení ze strany rodičů a rodičovské zásady a příkazy, které k ničemu nevedou, dotyčný se jen zasekne a začne si dělat, co chce. Chodí za školu, protože ve většině případů je jeho stav

nepochopen také ze strany učitelů. Žák zanedbává školu a veškeré svoje povinnosti. Dotyčného nic nebaví a jediné co chce, je mít klid a nic nedělat. V téhle fázi by měli nejvíce pomoci rodiče, pokud ovšem toto chování dotyčný nevidí doma a nepřijde mu běžné. Případně může zasáhnout školní psycholog nebo výchovný poradce. Pokud žák není plnoletý vztahuje se na něj sociálně-právní ochrana dětí a mládeže. Hlavní zásadou sociálně-právní ochrany je pozornost a prospěch dítěte (Bendl, Hanušová a Linková, 2016, str. 18.). „Zákon č. 359/1999, odstavec 3 pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě“ (Bendl, Hanušová a Linková, 2016. str. 19-20)

Problém s návykovými látkami u žáků na středních školách

Mnoho autorů a odborníků, kteří se zabývají tímto problémem, se shoduje v tom, že užívání drog a kriminalita u mladistvých spolu souvisí, nazývají to „syndromem delikvence“ (Kyriac, 2005, str. 138). Nejvíce ohroženou skupinou jsou děti mezi 12 až 18 let.

Užívání drog u mladistvých se považuje za nejnebezpečnější hazard vůbec. Většina mladistvých se stává na drogách závislých a je pro ně velmi těžké se závislosti zbavit.

U mladistvých ve věku 15 až 18 let je stále nejvíce populární kouření, podle statistik kouří cigarety 30 % - 40 % žáků (Společnost pro léčbu závislosti na tabáku, 2023). Dnes jsou u žáků velmi populární snadno dostupné elektronické cigarety. A také kouření marihuany.

Učitelé v tomto směru nemají mnoho možností tyto problémy řešit: Pokud mají u žáka podezření na požití návykové látky, pak jediné, co mohou, je kontaktovat rodiče nebo zavolat záchrannou službu. Nesmí žákovi své podezření sdělit. Na všech školách jsou dnes velmi časté přednášky zkušených preventistů o návykových látkách.

3.2.2 Šikana

Šikana je způsob chování, kdy jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje spolužákovi nebo spolužákům a používá k tomu agresi nebo manipulaci. V dnešní době se šikana mnohem více objevuje na školách, samozřejmě může i žák šikanovat učitele, jak si můžeme všimnout, v dnešní době to není ojedinělý případ a těchto případů bohužel přibývá.

Žák může s učitelem nějakým způsobem manipulovat nebo jej vydírat. Agresor musí mít pocit nadvlády nad slabším jedincem, to mu dodává pocit vítězství. Diriguje ho a nutí dělat věci, které by on sám nedělal.

Petříčková (2012) rozlišuje fáze šikany takto:

- „**Ostrakismus**-mírné, převážně psychické formy násilí, které se dějí žákům na okraji skupiny. Jedná se o neoblíbené vrstevníky, na jejichž účet se dělají drobné legrácky, přinášejí agresorovi zpestření školního dne.
- **Fyzická agrese a přitvrzování manipulace**-ve skupině stoupá napětí, které se ventiluje přes ostrakizované děti (slouží třídě jako hromosvod nálad).
- **Vytvoření jádra**-vytvoření skupiny agresorů, kteří systematicky šikanují nejvhodnější oběti.
- **Většina přijímá normy agresorů**-vede k tlaku ke konformitě
- **Totalita**-dokonalá šikana. Normy agresorů jsou všemi přijaty a respektovány.“

O prevenci šikany se dnes mluví na všech školách, ať už základních nebo středních. Každý má ve třídě toho nejoblíbenějšího žáka, se kterým chce každý kamarádit, a pak toho nejméně oblíbeného, kterému se všichni posmívají. Pevně je to kvůli vzhledu, že je někdo tlustý, pihatý, nebo prostě jen něčím vyčnívá z davu. Rodiče by měli své děti od malička vést k tomu, že v každé skupině, ať už dětí nebo dospělých, bude někdo oblíbený a někdo neoblíbený. Třída by měla být skupina lidí, kteří stojí při sobě, když už se někdo s někým nedokáže kamarádit, měl by druhého alespoň umět respektovat. A respekt je právě to, co by nás měli učit rodiče od školky a učitelé ve školách by na ně měli navázat.

Když už k šikaně ve třídě dojde a učitel jí odhalí, měl by jí řešit v klidu a nejprve si promluvit se všemi zúčastněnými. Oběť šikany většinou bude vše tajit, bude se tvářit, že je všechno v pořádku, a bude mít strach z pomsty. Šikanované dítě odmítá vypovídat a svědčit proti agresorovi a ostatní spolužáci předstírají, že se nic neděje. Dnes mnoho škol problém šikany neřeší a raději to přehlíží kvůli dobré pověsti. Správný učitel by měl problém řešit s oběma stranami, měli by u toho být rodiče všech zúčastněných. Pokud je problém už závažný, měl by situaci řešit školní psycholog. Šikanovaný žák je mnohdy žák, který přijde do kolektivu později, například se přistěhuje. Žák nezapadne a ostatní spolužáci se mu posmívají, zhoršuje se prospěch ve škole. Je nepozorný, uzavírá se do sebe a o problému s nikým nemluví. Bojí se, protože si myslí, že, pokud by někomu něco řekl, bude to ještě horší. Pokud se učitel daný žák svěří a také v případě, že je svědkem nebo dokonce obětí šikany, je dobré to oznámit třídnímu učiteli.

U mě ve třídě, když se něco podobného stane a je to v úplném začátku, kdy mi například spolužáci řeknou, že jedna žákyně slovně napadá druhou, tak si je všechny postavím do řady a mluvím k nim obecně, nejmenuji ani neupozorňuji na něco konkrétního. Pouze jim řeknu, že se mi doneslo, že se k sobě nechovají hezky a pokud v tom budou pokračovat, tak to budu muset řešit s rodiči i třídním učitelem. Aby si byli vědomy, že o tom vím, většinou se následně situace uklidní. Většina rodičů si nepřipustí, že má doma šikanované dítě. Šikanovaným žákem se může stát kdokoliv. Stačí, když agresor převezme moc nad slabším, slabší šikanovaný žák se bojí. Řešení šikany je velkým stresem pro dítě i rodiče. Většinou šikanu řešíme až ve chvíli, kdy je fyzického rázu, té již předcházela šikana psychická, která je velmi podceňovaná a neřeší se včas. Je vyvíjený nátlak na dítě, šikaně může předcházet i kyberšikana, stalking, nebo výhrůžky. Například agresor rozešle nějaké fotografie oběti spolužákům, a tím se dostává do psychiky šikanovaného dítěte a přebírá nad ním moc. Významnou roli u šikany hraje přístup rodičů. Problematické je mimo jiné, pokud dítě vidí, že tatínek je hrubý na maminku a ví, že ji dokáže zmanipulovat a dostat ji tam, kam chce, a maminka ho pod násilím poslouchá. Dítě vnímá, že je to normální a stejné chování si přenáší mezi spolužáky. Těžko se takovému dítěti vysvětlí, že takové chování je špatné, když v něm vyrůstá a považuje je za normální.

Výjimečné ani není, když žák šikanuje učitele, nebo učitel šikanuje žáka. Šikanovaný učitel také nebývá nic neobvyklého, osobně si myslím, že takový labilní učitel by vůbec neměl vyučovat a v dnešní době se to stává zřídka kdy. Učitel musí být autorita a musí z něj být cítit respekt. Děti se učitele v žádném případě nesmí bát. Případů, kdy učitel šikanuje žáka nebo žáky, máme taky poměrně dost. Většinou je to nenápadné ponižování, vysmívání se, které je už psychickým týráním. Dnes jsou fyzické tresty u nás zakázané, ale v minulosti byly běžné. Když si učitel na žáka zasedne a dává mu neustále najevo, že něco neumí, nezvládá, ponižuje ho před spolužáky, tak se jedná bohužel o začarovaný kruh, pokud se žák nesevří doma rodičům. I v takovém případě vedení školy často stojí na straně učitele.

Pokud jsou spolužáci svědky nějaké takové události, musí ji dosvědčit. Je možné též pozvat školní inspekci, ta učitele se prověří. Jenže takové věci se těžko dokazují a prošetřují. Šikanu musí velmi poctivě řešit rodiče.

Úspěšnému řešení situace může napomoci školní psycholog, specialista v oblasti psychologie, který pracuje ve školním prostředí. Jeho hlavním úkolem je podpora psychického a duševního zdraví žáků. Poskytuje individuální podporu, poradenství, žákům, rodičům i učitelům. Může pořádat preventivní programy proti šikaně, násilí, drogám apod.

3.3 Poruchy koncentrace

Poruchy koncentrace mohou způsobovat různé faktory a mohou se projevovat různými způsoby. Jsou spojeny s fyzickými nebo duševními, někdy i zdravotními, problémy. Vliv na ně má stres, nedostatečný spánek, životní styl i léky. Mezi nejčastější poruchy koncentrace se řadí problémy s hyperaktivitou. Hlavní původ vzniku hyperaktivity je dědičnost, prenatální vývoj, vývoj v dětství (Hutyrová, 2019, str. 109).

3.3.1 Poruchy pozornosti

Poruchy pozornosti omezují žákovu schopnost soustředit se, udržet pozornost v hodinách a řídit svoje chování, a to nejen ve škole. Žák může být nepozorný z mnoha důvodů, buď má ještě nediagnostikovanou vadu, nebo je to způsobené mnoha jinými faktory: změnou prostředí, změnou v rodinném zázemí, stěhováním, změnou školy a dalšími. Další důvod je, že u žáků nefunguje jedno z kognitivních center mozku. Žáci s touto poruchou musejí docházet do center, která se na tyto problémy specializují. „Dětem s vývojovými poruchami mozku pomůže lékař, speciální pedagog, logoped nebo dietetik“ (Serforstein, 1999, str. 16). V centru diagnostikují určité vývojové poruchy a pro vývojové poruchy učení se používá termín poruchy pozornosti. Pedagogika je nazývá specifické poruchy učení (SPU)“ (Serforstein, 1999, str. 16). Pod toto označení spadá dyslexie, dyskalkulie, dysgrafie, dysfázie, dyspinxie, dyspraxie a dysmúzie.

Dyslexie: Žák má problém číst a porozumět psanému textu, hůře rozpoznává písmena, musí mít jednodušší testy a více času na pochopení.

Dyskalkulie: Žák má problém provádět matematické výpočty a potřebuje na výpočet více času.

Dysgrafie: Žák má problém s psaním textu, má problém s pravopisem.

Dysfázie: Žák má problém s řečí a rodným jazykem (Serfontein, 1999, str. 69).

Dyspinxie: Žák má problémy s výtvarným přenesením trojrozměrného obrazu na papír.

Dyspraxie: Žák nezvládá složité úkony, je u něj opožděná pohybová motorika.

Dysmúzie: žák má problém s hudebními dovednostmi, problém s melodií a hlasem.

(Vališová, Kasíková a spol, 2011, str. 394-395).

IVP (individuálně vzdělávací plán)

Dle vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných je umožněn individuální vzdělávací plán: U žáků se SPUCH (specifickými poruchami učení a chování), Žák zvládne učivo při jiném počtu hodin, popřípadě v jiném rozsahu.

IVP vychází ze ŠVP (školní vzdělávací program). IVP je opatření prvního až pátého stupně, doporučuje ho PPP (pedagogicko – psychologická poradna). Její záznamy vede škola, na starosti je má výchovný poradce. Je vždy vypracován na jeden školní rok. Žáci mají zkrácené úkoly, testy, nebo jim je umožněno více času na zpracování. Mají také nárok na delší čas u závěrečných a maturitních zkoušek. V některých případech mají žáci se SPUCH doporučeno od PPP asistenta pedagoga.

IVP se umožňuje také nadaným žákům a vrcholovým sportovcům. U vrcholových sportovců je IVP doporučeno ŠPZ (školské poradenské zařízení). (Bendl, Hanušová, Linková, 2016. str. 57-58).

Asistent pedagoga – pomáhá učiteli s učivem i výchovou žáka se SPUCH.

3.3.2 ADHD a ADD

Hutyrová a kol. (2019, str. 101) definuje ADHD takto: „S těmito termíny je spojeno mnoho nepřesností, předsudků, jak mezi rodičovskou, tak odbornou veřejností. Rodiče mnohdy požadují tuto diagnózu proto, aby vysvětlili školní selhávání svých dětí. Výsledkem toho se často setkáváme s nekritickým omlouváním problémového chování diagnostickou poruchou.“ Dříve žáci s touto poruchou bývali považováni pouze za zlobivé a nesoustředěné, za ty, kteří vyrušovali při hodinách a neposlouchali učitele ani rodiče. Dnes jsou většina z nich diagnostikované poruchy, s těmito žáky se dá pracovat. Nejčastěji se používají dva termíny ADD a ADHD.

„Jsou to neuro-vývojové poruchy, které ovlivňují tři hlavní oblasti: pozornost, impulzivitu a hyperaktivitu.

- **ADD**

Znamená poruchu pozornosti, která není spojena s hyperaktivitou. Tyto děti ve třídě nevyrušují, nezlobí ani na sebe nijak neupozorňují. Pro učitele nejsou proto nápadné. Pro žáka může tato porucha představovat problém, protože se projevuje na zhoršujícím se prospěchem a menší sebeúctě.

- **ADHD**

Znamená poruchu pozornosti, která je navíc spojena s hyperaktivitou. Takový žák má stejné problémy jako žák s ADD, navíc je ještě při hodině vysoce aktivní. Vypadá pak, jako když je v neustálém pohybu, stále se vrtí na židli a chvíli neposedí. Má potřebu neustále se zaměstnávat, proto si hraje s předměty ve svém okolí. V některých případech má problém vydržet vyučovací hodinu na svém místě, proto klidně vstane a prochází se po třídě.“ (Smolková, 2021)

Hutyrová kol. (2019, str. 104) dělí ADHD na tři podtypy. **První typ** je žák, který je často roztržitý s oslabenou pozorností. „**Druhým typem** je žák, který je velmi hyperaktivní a impulzivní“ (Hutyrová a kol., 2019, str. 104). A posledním **třetím typem** je žák, u něhož se prolínají oba předchozí typy.

3.4 Nadaný žák

Nadaný žák je žák s výjimečným talentem, nadáním nebo schopnostmi v určité oblasti. Tito žáci excelují v různých oblastech, často mají specifické podmínky k učení, aby mohli plně rozvinout svůj talent. Pokud jsou tyto žáci správně vedeni a podporuje se v nich daný talent, jsou schopni dosáhnout vysokých a významných úspěchů.

Když je nadaný žák v běžném kolektivu, většinou i jemu samotnému vadí, že vše zná a ví více než ostatní žáci. Spolužáci se mu někdy smějí, že je šprt a že všechno umí. Většinou takový žák, aby zapadl mezi ostatní, v sobě talent potlačí a stane se z něj průměrný žák. Pokud si tedy takového žáka nevšimne učitel a jeho talent dále nerozvíjí. V tom případě je nejdůležitější, aby si talent u žáka všimli i rodiče a talent nadále podporovali.

Na odborné školy chodí dva typy žáků: Ti, kteří mají talent na určité řemeslo, nebo naopak žáci slabí, kteří se nedostali na jinou svojí vysněnou školu. U kadeřníků je talent velmi důležitý, většina slavných kadeřníků to má prostě v krvi a může zdědit talent od jednoho z rodičů. Nebo jsou to samozřejmě žáci, kteří, i když nemají talent na určité věci, daná práce je tak moc baví, že se vše učí, dávají pozor, snaží se neustále zdokonalovat a poté, i když k tomu nikdy neměli vlohy, jsou v daném oboru excelentní.

V roce 1972 proběhl v Americe výzkum, který zjišťoval, jak se ve školách starají o nadané děti, výzkum prováděl Sydney Marland. Výzkum byl prováděn s dětmi, které excelují v mnoha odvětvích. Tyto děti dokážou pojmout a pochopit látku nad rámec probíraných témat. Dokážou pojmout mnohem více informací než jejich vrstevníci (Sejvalová, 2004).

Mimořádné nadání:

Psychologové, kteří zkoumají nadané děti, hovoří ve spojitosti s nadáním o „latentním a manifestovaném nadání“ (Vališová, Kasíková a spol., 2011, str 392).

Mimořádně nadaní žáci mají extrémní talent v různých odvětvích, může to být v matematice, jazycích, přírodních a humanitních vědách nebo i v technickém zaměření. Žáci chodí do tříd s konkrétním zaměřením, kde je obsáhlejší výuka daného předmětu (Vališová, Kasíková a spol., 2011, str 392).

4 RODINA JAKO VÝZNAMNÝ SOCIÁLNÍ FAKTOR

Rodina je jedním z nejdůležitějších sociálních faktorů ovlivňujících jedince. Poskytuje základní hodnoty, normy a chování, které formují osobnost a charakter.

Všechny problémy, ať už běžné každodenní maličkosti nebo dlouhodobé rodinné problémy, mají velký vliv na dítě i na jeho pozdější dospívání a dospělost. V dětství příklad toho, jak se tatínek chová k mamince, má velký vliv na chování jedince v dospělosti. Pro dítě je důležité dobré rodinné zázemí a pohoda. Dítě vnímá všechny náznaky a cítí, co se děje, mnohdy více, než dospělý člověk. Malé dítě je velmi napojené na matku, ta je pro něj nejdůležitější osobou v životě. Vůbec nejhorší pro dítě je, když ho matka jakýmkoliv způsobem zklame a dítě už si nedokáže vybudovat k matce takový vztah.

„Posttraumatický stav u dítěte může vyvolat jakákoliv forma stresu, může to být rozvod rodičů, úmrtí někoho blízkého, úraz, vážná nehoda nebo psychické i fyzické týrání dítěte, špatné zázemí, hádající se rodiče i pokud rodiče berou omamné látky a na dítě nemají čas. Všechny tyto události mají vliv na povinnou školní docházku, pokud ovšem rodiče dítě do školy vůbec posílají. Obvykle dítě dochodí pouze základní školu a domov opouští, nebo se chová stejně jako rodiče, když nemá správný příklad, jak žít uspořádaným životem.“ (Mareš, 2012).

Pokud žák doposud dobře prospíval v učivu a najednou začne být problémový, zhoršuje se ve výuce a změní se i jeho chování, pak by správný učitel měl odhalit příčinu, zjistit, kde je problém. S dítětem mluvit a najít řešení. Každé dítě snáší problém jinak. Některé děti se uzavřou do sebe a přestávají komunikovat s okolím nebo se stávají problémovými žáky, kteří dostávají poznámky, a jsou nesoustředění, nosí špatné známky, vyrušují v hodinách. U takových žáků se musí odhalit problém co nejdříve, když žáci o svých problémech nemluví s nikým, je na čase kontaktovat psychologa. Když se problém odhalí pozdě, může vést až k sebepoškozování, chození za školu, nechození domů a toulání se mimo domov, aniž by měli rodiče přehled o tom, kde jejich dítě je. Když se rodiče rozvádějí, je to velká stresová situace pro celou rodinu, rodiče mají většinou hodně starostí s řešením věci okolo rozvodu a na dítě se mnohdy zapomíná.

4.1 Výchova

Výchova dětí je důležitá již od narození, je to celoživotní záležitost, která nás provází po celou dobu života. Jedinec získává dovednosti, znalosti a hodnoty. Výchova zahrnuje lásku, podporu, morální hranice, vzděláváním socializaci a emocionální inteligenci. Klíčové je budování vztahu mezi rodiči a dítětem.

Vališová, Kasíková (2011, str. 376-380) rozděluje výchova na několik typů:

„Výchova ochranná a rozmazluje“ (Vališová, Kasíková, 2011, str. 376)

- Rodina se zaměřuje hlavně na podporu a péči, dítě rozmazluje
- Jsou to především rodiče, které dlouho nemohli mít dítě
- Vychovávají uplácením
- Často to je rodina, která dítě zemřelo

„Výchova autoritářská“ (Vališová, Kasíková, 2011, str. 377)

- Tito děti musí ve všem naprosto poslouchat a souhlasit s rodiči
- Děti při neuposlechnutí vždy dostanou trest, nemusí být fyzického rázu, ale třeba zákazu něčeho oblíbeného
- Rodiče tyto děti neustále vydírají, pokud neuposlechnou příkazu

„Výchova extrémně volná – libertinská“ (Vališová, Kasíková, 2011, str. 379)

- Dítě si samo uspořádá svoji pozici v životě
- Dítě nemá žádný řád, plánuje si svůj den samo
- Rodiče nic nezakazují, ve všem dítě podporují a respektují

„Výchova demokratická, směřující k sebevýchově“ (Vališová, Kasíková, 2011, str. 380)

- Jsou zde vymezená jasná pravidla
- Řád v odměnách a trestech
- Děti dokážou mezi sebou spolupracovat s vrstevníky i dospělými
- Tento typ výchovy navazuje na sebevýchovu

4.2 Úkoly rodiny v socializaci dítěte

Dle Jedličky, Koti a Slavíka (2022, str. 311) je rodina je hlavní jednotkou v životě dítěte, která „tvoří základní sociální útvar“ a je podstatná pro činnost každého dítěte a žáka. Má zásadní význam citový, ekonomický, reprodukční, společenský a zabezpečující (Jedlička, Kořa, Slavík, 2022, str. 311). Rodiče jsou pro dítě nejdůležitější oporou po celou dobu jeho života.

Důležitou úlohou rodiny je poskytnout dítěti bezpečné zázemí, porozumění, emoční stabilitu, sociální podporu. Velkou roli hraje v životě dítěte jeho sourozenec. Samozřejmě, že je v pořádku běžné každodenní pošťuchování, hádky kvůli malichernostem, ale sourozenci musí mít v sobě oporu, mít se bezpodmínečně rádi.

Dítě nebo dospívající vždy bez ohledu na domácí pohodu nebo hádky své rodiče napodobuje a pro každé dítě je rodič vzor. Buď špatný, nebo dobrý vzor, to záleží na okolnostech a charakteru daných rodičů. Pokud je rodina v pořádku, pak je naprosto správné, pokud dítě rodiče napodobuje. Zase to ovšem musí být zdravé napodobování, není správné, když rodiče svým dětem takzvaně „ušlapou cestičku“ a děti se samy nemohou realizovat. Každý má mít své sny, kterých chce dosáhnout sám.

Dále dle Jedličky, Koti a Slavíka (2022, str. 324) jsou tu děti, které rodiče ignorují, ty se cítí méněcenné a jsou často neposlušné. Většinou jde o děti, na které nemají rodiče čas, pracují na vysokých pozicích, vydělávají velké peníze a své děti pouze uplácují. Jediné, co rodiče zajímá, je kariéra. Děti často vychovávají babičky nebo chůvy.

Opakem těchto dětí jsou „takzvané vymodlené děti starších párů, v nichž matka nemohla dlouho otěhotnět“ (Jedlička, Kořa, Slavík, 2022, str. 324). Tyhle děti jsou rozmazlované, rodiče k nim trpí přehnanou láskou, mají o ně až nezdravý strach a všechno jim dovolí a koupí.

4.3 Rozvod rodičů

Jedlička, Kořa, Slavík (2022, str. 312) se domnívají, že rozklad rodiny a rozvod rodičů jsou psychosociálně významnými událostmi v životě dětí a dospívajících, ale samozřejmě i jejich rodičů. Zde také uvádějí, že nejvíce jsou rozvodem rodičů postiženy děti v předškolním věku a dospívající do 18 let. „Je zde riziko pro osobnostní rozvoj a duševní zdraví“ (Jedlička, Kořa, Slavík, 2022, str. 312).

Pro děti se jedná o významný nepříjemný zážitek, který si s sebou nesou celý život. Vždy záleží, co rozvodu předcházelo, někdy to naopak pro ně i rodiče je vysvobození. Někdy se po rozvodu rodičů situace naopak zlepší, když předtím rodiče sice žili pospolu, ale vztah byl pouze formální. V rodině jsou často hádky a mnohdy to odnesou děti, proto v mnoha rodinách bývá naopak dobrým impulzem rozvod. Rodiče se poté začnou o své děti více zajímat a trávit s nimi více času, všem se uleví. Ale, jak již bylo řečeno, mnohdy rozpad rodiny, rozchod, rozvod rodičů, zanechá nepříjemný zážitek. U dítěte mohou propuknout panické stavy a strachy, poruchy učení a hůře se soustředí ve škole, může trpět úzkostnými poruchami, rozvod může být spouštěčem mnoha psychických nemocí. Záleží vždy, jak se k situaci rodiče postaví a jestli „upřednostní zájmy dítěte před sebou“ (Jedlička, Kořa, Slavík, 2022, str. 312).

4.4 Problémy v rodině

Hlavní problémy, které mohou nastat v rodině jsou, buď emočního rázu, že jeden z rodičů je výbušný, násilnický, nebo třeba majetnický. Může být i násilí v rodinách, kdy otec bije svoji ženu nebo i děti. Mnohdy se stane, že si to matka nechá líbit a děti to vidí, později podobné chování praktikují ve svém životě a připadá jim to normální. Dalším problémem v zanedbání rodičovských povinností jsou návykové látky a alkohol. Rodiče, nebo jednoho z rodičů, nezajímá nic jiného než drogy, někdy si zlost si vybíjí na dětech.

Dalším častým problémem v rodině jsou finanční problémy. V dnešní době je to jeden z nejčastějších problémů. Když rodina nemá dostatek financí, dítě se velmi

trápí, i když třeba chápe, že si určité věci nemohou rodiče dovolit. Drahé dovolené, drahé věci a nejnovější typ telefonu. Dítě u svých spolužáků vidí, že takové věci třeba mají. To je fenomén dnešní doby, že dospívající musí bezpodmínečně mít nejnovější telefon, drahé značkové oblečení. Pokud jej nemá, nezapadne mezi spolužáky, a ti, protože jsou ovlivněni dnešní dobou, tak svého spolužáka mohou také kvůli tomu zavrhnout. Nejvíce to děti vidí na sociálních sítích, naštěstí dnes někteří influenceři vysvětlují dětem problematiku s nedostatkem financí a vysvětlují jim, že drahé věci nejsou všechno a jsou důležitější věci na světě, než drahé oblečení a nejnovější typ telefonu.

Další, neméně důležitá překážka, může nastat, pokud jeden z rodičů, nebo sourozenců, vážně onemocní nebo zemře. To je pro dospívající dítě velmi těžká věc a dítě neví, jak se k tomu postavit. V těchto případech je velmi dobrá pomoc psychologa. Dospívající bojuje s velkou dávkou hormonů, jimi způsobeným stresem a úzkostnými stavy, velmi těžko se sám srovná k tomu ještě s nemocí nebo smrtí některého ze svých nejbližších. Dobré je i v tomto případě informovat učitele ve škole, aby o daném problému věděl a přihlížel k určitým situacím jinak, případně se snažil žákovi pomoci, byl mu oporou.

5 UČITEL A JEHO VLIV NA ŽÁKA

„Vztah učitele k žákům není neutrální, ale je ovlivněn jeho představami o žácích. Způsob, jakým učitel na žáky pohlíží, určuje nejen jeho chování vůči nim, ale i výkony žáků“. (Auger, Boucharlat, 2005, str. 38).

Učitelé mají velký vliv na rozvoj myšlenkových schopností a dovedností, včetně řešení problémů, u svých studentů a vytvářejí jim tím stabilní prostředí, žáky podporují a zároveň jim pomáhají rozvíjet jejich kritické myšlení a kreativitu (Wallace, Maker, Cave, 2004, str. 42).

5.1 Autorita učitele

Učitel by měl být pro žáky dalším velmi důležitým vzorem ihned za rodiči. Správný učitel by měl mít respekt, vzbuzovat přirozenou autoritu a být spravedlivý ke všem žákům stejně. Neměl by dělat rozdíly mezi žáky, rozdělovat třídu na slabší a silnější a měl by ke každému přistupovat individuálně. Slabším žákům by měl více pomoci a vzbudit v silnějších žácích touhu pomoci slabším. Je velmi těžké pro učitele zapadnout mezi třídu, zaujmout žáky, aby ho respektovali a poslouchali, aby je zaujal výkladem a žáky učení bavilo. Z vlastní zkušenosti vím, že je velmi důležité, jaký je učitel, jakým způsobem vyučuje a přednáší výuku. Učitel by měl umět proniknout do výuky a žáci musí poznat, že učitel je mistrem ve své práci, že ho daný předmět baví a je v něm velmi dobrý, že ví, o čem mluví. Nesmí na něm být znát tréma, nesmí být nervózní, nesmí dát najevo, že si neví rady s výkladem, že ho rozhodí jakákoliv otázka od žáků a měl by dokázat odpovědět, popřípadě když neví, nedat na sobě znát, že si neví rady, ale s klidným svědomím říct žákům, že si informaci ověří a zjistí podrobnosti a příští hodinu téma rozeberou.

Správný učitel by měl být usměvavý, milý, snažit se, aby žáci nepoznali jeho osobní problémy, umět si zjednat pořádek ve třídě, snažit se pomoci, když si někdo neví rady, být velmi trpělivý a nedat na sobě znát emoce, v žádném případě se se studenty nesmí přátelit. Nesmí přejít přes určitou hranici, žáci jsou velmi vnímaví a poznají, když vyučující nemá dostatek zkušeností a poleví jim. Učitel si musí vždy

stát za svým rozhodnutím, studenti rádi zkouší hranice u učitelů, a pokud učitel jednou ustoupí, obtížně si později získá respekt.

Učitelé odborného vyučování na středních odborných učilištích jsou převážně mistři ve svém oboru, ať už kadeřnice, automechanici, nebo třeba maskéři. Práce je pro ně poslání a snaží se své zkušenosti předat žákům. Žáci na učilištích tráví nejvíce času na odborné praxi a učitel odborného výcviku je pro ně nejdůležitějším učitelem.

Osobnost učitele

- psychicky odolný vůči stresovým situacím
- přizpůsobivý různým typům žáků
- dostatečné pedagogické schopnosti a vzdělání.

5.2 Hodnocení žáka

„Hodnocení je vyjádření výsledků vyučování a učební činnosti žáka ve vztahu k plánovanému cíli“ (Vališová, Kasíková a spol, 2001, str. 249).

Hodnocení žáka by mělo být především spravedlivé, správný učitel by měl všechny žáky hodnotit stejně. Učitel nesmí dělat rozdíly mezi žáky a soustředit se pouze na to, co žák vytvořil. Na odborném výcviku, když mají žáci zadaný všichni stejný úkol a mají něco vytvořit, tak se dá hezky porovnat, v čem je který žák lepší. Žáci sami vidí, kde mají chyby a co jim nejde, učitel na to již nemusí ani upozorňovat.

Správný učitel by měl žáky učit sebekritičnosti i tomu, aby se uměli ocenit, dokázali ohodnotit sami sebe, co se jim daný den povedlo a co naopak nepovedlo. Ve většině případů to dovedou. Žáci na odborných praxích by měli sami určit, co by si dali za známku, dokázat najít chybu, kterou v daném úkonu udělali. A když vidí práci svých spolužáků, tak sami vědí, co jim jde lépe než ostatním i to, v čem je třeba se zlepšit.

Hodnocení ve většině případech bývá známkou, ale mělo by se používat i hodnocení slovní. Hodnocení vyplývá z určité práce, úkonu, daného žáka

prostřednictvím zkoušení znalostí. Ověřování znalostí může být písemné, ústní nebo i pracovní. Žáci mohou být hodnoceni za daný jeden úkol, nebo úkon, může být individuální i skupinový. Žák vždy musí vědět z čeho a za co je hodnocen.

Na odborném výcviku jsou žáci hodnoceni za dané úkony, ale také za komplexní práci, to znamená za dodržování bezpečnostních a hygienických předpisů, za chování a úklid pracoviště.

5.3 Komunikace s žáky

Komunikace je velkým předmětem v „sociální psychologii od druhé poloviny 20. století“ (Kořa, Jedlička, Slavík, 2022, str. 123). Nejvíce komunikace probíhá v hodinách mezi učitelem a studentem, jedná se o takzvanou „výukovou komunikaci“ (Kořa, Jedlička, Slavík, 2022, str. 124). Komunikace slouží ke sdílení informací mezi lidmi, komunikovat znamená činit společným. Komunikaci dělíme nejjednodušeji na verbální a neverbální.

Verbální komunikace: komunikace mluvením, slovním sdělením

Neverbální komunikace: formou gesty, artikulací, pohledem, ale také pohybem rukou či tělem

Komunikace s žáky je velmi důležitá a je součástí celé vyučovací hodiny, vyučovacího dne. Na odborném výcviku učitelé velmi často komunikují a je to pro všechny strany velmi přínosné. Žáci dokáží popsat práci, kterou dělají. Přínosná pro učitele i žáky je verbální i neverbální forma komunikace.

Na odborných školách, kde mají žáci odborný výcvik a pracují s platícími zákazníky, musí umět správně a odborně komunikovat s daným zákazníkem. Samozřejmě za pomoci učitele, ale učitel by měl žáky nechat tímto směrem rozvíjet. Žák se musí umět zeptat zákazníka co si přeje, jaká je jeho představa, učitel v těchto případech pouze naslouchá a přihlíží.

5.4 Šikana ze strany učitele

Když učitel zklame žáka, žáky, je to pro žáka mnohdy stejně zdrcující jako, když je zklame rodič. Učitel je mnohdy pro žáka vzor, s kterým tráví velkou část dne. Každý učitel má ve třídě svého oblíbence a naopak žáka, kterého nemá rád. Správný učitel to ale nesmí dát nijak najevo a k žákovi se chovat stejně jako k ostatním.

Někdy se ale stane, že si učitel na žáka vyloženě zasedne a dává mu to jasně najevo, dává mu horší známky a kárá jej častěji než ostatní spolužáky. Není to správné a žák se bojí to říct doma, nebo se svěřit jinému učiteli, protože ve většině případů se jiný učitel stejně zastane svého kolegy a nic se neřeší. Dítě se v první řadě musí svěřit doma, rodiče by měli upozornět, když se najednou dítě netěší do školy, začne nosit horší známky, uzavírá se do sebe a přestává komunikovat. Správný rodič pozná na svém dítěti, že se něco děje a měl by to začít řešit včas. Promluvit si s dítětem, zjistit, co se děje. Pokud dítě nařkne svého učitele ze šikany, rodiče by si to měli nejdříve ověřit, dítě vyslechnout, podpořit ho a slíbit mu, že to vyřeší. Může se ukázat, že se o šikanu vůbec nejedná, že si dítě problém pouze přibarvilo a učitel je prostě jen přísnější a chová se takto ke všem žákům. V první řadě je nutné si promluvit s daným učitelem, následně s ředitelem školy. Pokud ředitel odmítne situaci řešit, je třeba kontaktovat školní inspekci, která vše prošetří. Pokud se šikana učitele prokáže, záleží, jakým způsobem to bude daná škola řešit. Pro dítě i rodiče ale patrně bude nejlepším možným řešením přestup na jinou školu.

Školní stres

Školní stres lze určit jako negativní citový prožitek. Patří sem různé formy úzkosti, zlost, skleslost, deprese a frustrace (Kyriac, 2005, str. 84). Školní stres může vznikat ve škole, ale i mimo školu.

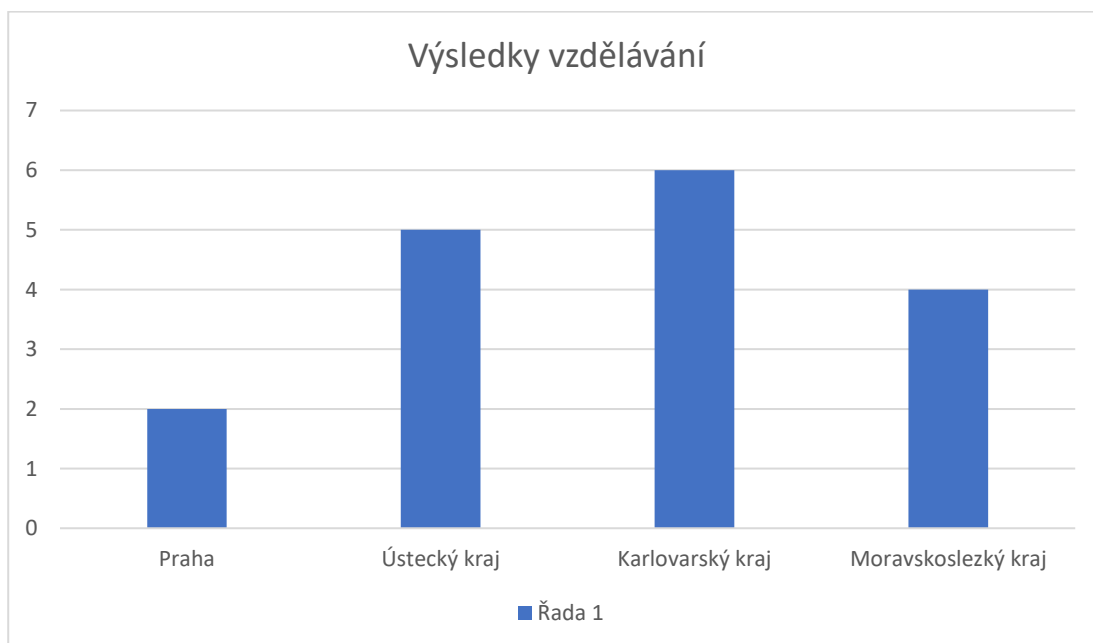
Hlavní příčina školního stresu je stres ze zkoušení. Dle studie, kterou uvádí Kyriac (2005, str. 90) mají žáci největší strach z ročníkových prací a závěrečných zkoušek. Žáci mají „zvýšenou tepovou frekvenci, pocení, pocit na zvracení a třes“ (Kyriac, 2005, str. 90).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 DESIGN VÝZKUMU

Praktická část má empirický charakter a budou zde zaznamenány rozhovory se čtyřmi učiteli střední odborné školy. Ve výzkumném šetření se dozvíme, jak konkrétní učitelé pohlíží na problémového žáka, jak s ním pracují a jaký to má vliv na celkovou atmosféru ve třídě. V teoretické části jsme se dozvěděli, kdo všechno a jakým způsobem má na žáka vliv, čím vším může být žák ovlivněn. Většina výzkumů je zpracována na žáky základních škol, my se proto podíváme na problematiku střední odborné školy se sídlem v Praze. Střední odborná škola je státní, má svého zřizovatele a je jedna z největších v České republice, škola má několik oborů jak tříletých, tak čtyřletých, též nástavbové obory.

Podle celorepublikových výzkumů dle České školní inspekce nebo Cermatu je největší problém se vzděláváním žáků na počet obyvatel v Karlovarském kraji a Ústeckém kraji. Praha ve všech dostupných výzkumech vychází nejlépe (EDUin, 2019).

Na všech školách se dnes snaží řešit problémové žáky. Pořádají se různé preventivní přednášky proti alkoholu, drogám a kouření. Bývá to velký problém

zvlášť u mladších žáků, kteří si mnohem rychleji mohou vytvořit závislost. Dále je zřízeno mnoho pedagogicko psychologických poraden, kteří se specializují na žáka s dysfunkcemi a poruchami ADHD. Momentálně se hodně diskutuje o tom, že se u dětí častěji rozvíjí psychické problémy a je velmi málo dětských psychologů a psychiatrů. Můj názor je takový, že největší podíl na rozvoji dětské psychiky mají sociální sítě. Děti na sociálních sítích tráví většinu času dne a je na rodičích, aby své dítě zabavily například nějakým kroužkem nebo koníčkem.

6.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumu je prostřednictvím rozhovorů s pedagogy teoretického i praktického vyučování zjistit, jak vnímají a řeší krizové situace, které souvisejí s žáky, kteří jsou vnímáni jako problematičtí. Na konci šetření bude zpracována analýza. Zajímavost šetření spočívá v tom, že většina podobných výzkumů byla zaměřena na základní školství, rozhovory jsou vedeny s učiteli teoretického i praktického vzdělávání na střední odborné škole a pedagogové mají navíc odlišnou délku praxe.

Dva rozhovory jsou s učiteli z odborného výcviku, jeden se začínajícím učitelem a jeden se zkušeným učitelem. Dále je zaznamenán jeden rozhovor s učitelem z teoretického vyučování, který je zároveň třídním učitelem. Poslední pak s vedoucí učitelkou odborného výcviku. Učitelům je kladeno osm otázek na téma problémový žák z pohledu učitelů:

- 1. Jak se podle Vás projevuje problémový žák?**
- 2. Jaké jsou možné příčiny chování problémových žáků ve škole?**
- 3. Jaký vliv má problémový žák na atmosféru ve třídě?**
- 4. Jakým způsobem řešíte problémového žáka?**
- 5. Jak spolupracujete s rodiči problémových žáků?**
- 6. Jak se snažíte začlenit problémového žáka do skupiny?**
- 7. Jaké projevy problémového žáka jsou pro Vás ve třídě největší problém?**
- 8. Jak se snažíte motivovat problémového žáka k učení?**

6.2 Metodologie výzkumu

Metodologie výzkumu je přístup k plánování, provedení a vyhodnocování vědeckého výzkumu. Zahrnuje postupy, techniky a pravidla, která výzkumníci dodržují. V rámci analýzy pak získají spolehlivé informace. Empirický výzkum, který bude použit v této bakalářské práci, spočívá v získání jasných autentických odpovědí od konkrétních učitelů (Pedagogika učitelům a studentům, 2019).

Realizace výzkumu se rozděluje na kvalitativní a kvantitativní výzkum.

Kvalitativní výzkum: Tento typ výzkumu se zaměřuje na hloubkové pochopení daného problému, využívají se metody, jakou jsou rozhovory, pozorování či analýza textu. Tento typ výzkumu se nejčastěji používá k objasnění nebo zkoumání.

Kvantitativní výzkum: Tento typ výzkumu se používá k vědeckému zkoumání daného problému, často je zaznamenáván numerologicky. U tohoto typu výzkumu se používají jako metody ankety, dotazníky a experimenty. Často bývá objektivní a má systematický přístup ke shromažďování dat a popis jevů (Pedagogika učitelům a studentům, 2019).

Empirický výzkum se používá „ve školní či poradenské praxi, někdy i v psychologické laboratoři“ ke zkoumání konkrétních problémů u dětí. Jedlička, Kořa, Slavík (2018, str. 375)

Teoretický výzkum „řeší koncepční otázky studiem dokumentů, výzkumných zpráv nebo porovnání výsledků empirického šetření“ (Jedlička, Kořa, Slavík, 2018, str. 375).

Výzkumné metody:

Pozorování – systematické sledování a zaznamenání chování

Dotazník – nejvyužívanější metoda výzkumu, nejčastěji se používá elektronická forma zaznamenání odpovědí

Škálování

Rozhovor – zaznamenání rozhovorů s konkrétní osobou, realizace může být zaznamenána osobně nebo telefonicky, odpovědi jsou zaznamenány autenticky,

rozhovor může být: „kontaktní, orientační, rozpoznávací, diagnostický, abreaktivní, psychoterapeutický, vysvětlující, edukativní, operativní, persuasivní, přesvědčovací, konzultační“ (Jedlička, Kořa, Slavík, 2018, str. 384)

Test

Sociometrický test – rozbor sociální skupiny

Sémantický diferenciál

Experiment – musí zde být jasný dohled na splnění daných podmínek

(Pedagogika učitelům a studentům, 2019).

6.2.1 Metoda polostrukturovaných rozhovorů s pedagogickými pracovníky

V této bakalářské práci bude zaznamenán kvalitativní výzkum v podobě polostrukturovaného rozhovoru s danými pedagogickými pracovníky. Rozhovor byl realizován a zaznamenán osobně, pokládání daných otázek i odpovědi byly zaznamenány autenticky.

Dle Jedličky, Kořa a Slavíka (2018, str. 384) „slouží rozhovor k výměně informací a sdílení emočních obsahů mezi dvěma jedinci“. Sběr dat probíhá na základě komunikace, často ve školním prostředí a musíme přemýšlet nad dopadem rozhovoru ať už žáků, kolegů nebo rodičů. „Rozhovor bývá kontaktní“ (Jedlička, Kořa, Slavík, 2018, str. 384) to znamená zaměření se pozornosti a navození atmosféry. Záleží, zda je rozhovor jasně daný nebo neřízený a co je účelem rozhovoru a zda jsou otázky „přímé nebo nepřímé“ (Jedlička, Kořa, Slavík, 2018, str. 384-385).

Respondent A

Učitelce je 23 let, vyučuje odborný výcvik pro obor kadeřnice, praxe 1,5 roku. Momentálně studuje vysokou školu pedagogickou. Práce ji baví a naplňuje.

Vzhledem k jejímu věku je do práce ještě velmi zapálená. Mimo učení pomáhá vymýšlet různé akce a soutěže pro žáky.

Respondent B

Učitelce je 52 let, učí odborný výcvik kadeřnice. Momentálně učí třetí, tedy závěrečný ročník. Žáky připravuje na závěrečné zkoušky. Praxe 26 let, má bakalářský titul.

Respondent C

Učitelce je 36 let, učí teoretické vyučování tříletých oborů, zároveň je třídním učitelem 2. ročníku kadeřníků. Učí angličtinu, praxe 10 let, má magisterský titul.

Respondent D

Učitelce je 56 let. Pracuje jako vedoucí učitelka odborného výcviku pro kadeřnice, kosmetičky a krejčí. Učí Vlášenkářství 3. ročníku u kadeřníků. Praxe 23 let. Má bakalářský titul.

6.2.2 Výzkumný vzorek

Otázka číslo 1. Jak se projevuje problémový žák?

Respondent A odpověděl: *„Za mě je problémový žák ten, který má vulgární vyjadřování a nevhodné poznámky.“*

Respondent B odpověděl: *„Poznám ho za dvě minuty. Nepozornost, výkyvy v chování, nesoustředěnost. Vždy poznám problémového žáka, když zadávám úkol.“*

Respondent C odpověděl: *„Vybočuje ze skupiny, upoutává na sebe pozornost, ruší ostatní, vstupuje mi do výkladu.“*

Respondent D odpověděl: „*Absencí, neochotou pracovat, nebo se učit nové věci. Nevhodné chování.*“

Otázka číslo 2. Jaké jsou možné příčiny chování problémových žáků ve škole?

Respondent číslo A odpověděl: „*Nějaký problém v rodině, špatné zkušenosti z předchozí školy, volání o pomoc, když má žák nějaký problém, ale neví, jak na sebe upozornit.*“

Respondent B odpověděl: „*Vychází z toho, jaké má klima v rodině a různými dysfunkcemi.*“

Respondent C odpověděl: „*Nedoceněný doma, nedoceněný u učitele.*“

Respondent D odpověděl: „*Rozvrácená rodina, nedostatečná (špatná) výchova od rodičů. Mají málo času a nevěnují se žákovi. Myslí si, že škola má vychovávat, ale škola má vzdělávat.*“

Otázka číslo 3. Jaký vliv má problémový žák na atmosféru ve třídě?

Respondent číslo A odpověděl: „*Určitě se celý kolektiv nesoustředí na výuku a prostě jak vyžaduje individuální přístup, tak se nemůžu věnovat ostatním a těm to vadí.*“

Respondent B odpověděl: „*Veliký, téměř 100 %. Půlka žáků se přidá a druhá je našťvaná.*“

Respondent C odpověděl: „*Strhává ostatní.*“

Respondent D odpověděl: „*Negativně. Je schopen rozložit většinu třídy.*“

Otázka číslo 4. Jakým způsobem řešíte problémového žáka?

Respondent číslo A odpověděl: „*Vezmu si ho stranou, promluví si s ním a podle toho, jestli se s ním dá mluvit, tak postupuju dále, když to nevyřešíme společně. tak informuji rodiče a třídního učitele.*“

Respondent B odpověděl: „*Osobní pohovor s žákem, poté pohovor s rodičem. Velmi individuální přístup, třeba pracuje na první obsluze, aby byl pod dohledem.*“

Respondent C odpověděl: „*Záleží, co dělá, ale vyzkoušel bych ho.*“

Respondent D odpověděl: „*Osobním pohovorem s žákem, případně s rodiči. V nejhorším případě svolávám výchovnou komisi a doporučím školního psychologa.*“

Otázka číslo 5. Jak spolupracujete s rodiči problémového žáka?

Respondent A odpověděl: „*Přes třídního učitele, popřípadě jim zavolám.*“

Respondent B odpověděl: „*Svolá se výchovná komise.*“

Respondent C odpověděl: „*Upozornil bych rodiče a promluvil si s nimi, případně bych svolal výchovnou komisi.*“

Respondent D odpověděl: „*Snažím se s nimi být v kontaktu a problém řešit, pokud jsou tedy rodiče ochotní. Nejlépe osobním kontaktem.*“

Otázka číslo 6. Jak se snažíte začlenit problémového žáka do skupiny?

Respondent A odpověděl: „*Prostřídám ho s více spolužáky ve dvojicích, aby nebyl pořád s jedním žákem, když hodně zlobí, musím ho stejně nechat pracovat samotného na cvičné hlavě.*“

Respondent B odpověděl: „*Nezačleňuji, dávám individuální práci, protože ostatní žáci by byli naštvaní.*“

Respondent C odpověděl: „*Dal bych mu nějakou důležitou činnost, třeba službu v hodině, nebo v nějakém skupinovém úkolu by byl vedoucí. Zaměstnat ho.*“

Respondent D odpověděl: „*Zodpovědností. Dám ho třeba jako vedoucí skupiny. A když se mu něco povede hodně ho chválím.*“

Otázka číslo 7. **Jaké projevy problémového žáka jsou pro Vás ve třídě největší problém?**

Respondent A odpověděl: „*Blbé poznámky, sprosté vyjadřování, žádný respekt k mé osobě.*“

Respondent B odpověděl: „*Když narušuje kázeň v hodině a nespolupracuje.*“

Respondent C odpověděl: „*Že mi vstupuje do probírané látky a já ji nestihnu odučit, protože v tu chvíli se nemohu věnovat ostatním.*“

Respondent D odpověděl: „*Vulgární chování vůči učiteli. Nerespektování učitele.*“

Otázka číslo 8. **Jak se snažíte motivovat problémového žáka k učení/k práci?**

Respondent A odpověděl: „*Tak to fakt nevím, záleží na problému.*“

Respondent B odpověděl: „*Prací, když bude snaživý, vydělá si hodně na dýškách a pro něj je to motivace.*“

Respondent C odpověděl: „*Tím, že mu zadám nějakou práci na známky, aby jakože soutěžil s ostatními a chtěl být nejlepší.*“

Respondent D odpověděl: „*Kladným přístupem. Budu ho více chválit.*“

6.3 Analýza dat

V rozhovorech s učiteli jsme se dozvěděli zajímavé, ale dost předvídatelné odpovědi. V první otázce, kdo je pro učitele problémový žák, se v některých odpovědích učitelé rozcházejí. Pro někoho je problémový žák ten, který vyrušuje nebo je vulgární, ať už na své spolužáky, nebo dokonce na učitele. Pro respondenta D je velký problém absence. U druhé otázky, jaké jsou příčiny problémových žáků, se učitelé jasně shodují, že příčiny pramení z klimatu, v jakém žáci žijí. Jak jsem psala v teoretické části, je jasné, že rodina má na děti a žáky největší vliv, ať už pozitivní, nebo negativní, a jejich chování se poté projevuje i ve škole.

Učitelé se shodují, že žáci v dnešní době potřebují hodně chválit, potřebují kladný přístup a být motivováni.

Podle respondentky B je velkým přínosem u problémových žáků odborný výcvik, kde si vydělají peníze formou „dýšek“. Zákazník je spokojený, dostanou od něj pochvalu a také nějaké „dýško“, následně jsou samozřejmě pochváleni i od učitele.

V teorii je zase pro žáky velká motivace, když učitel zadá nějakou důležitou činnost, ať už je to formou služby, nebo nějakého vedení v rámci skupinového úkolu. Žák se cítí být důležitý a soustředí se na danou práci, nemá čas vyrušovat, protože má funkci, zodpovědnost. Myslím si, že je to správný přístup a tímto směrem by měli jít všichni učitelé. Příkazy, zákazy a důtky dnes na žáky moc nefungují a žáci naopak potřebují být motivováni tím správným přístupem. Pokud řeší nějaký problém doma, tak tenhle způsob motivace je pro žáky velkým přínosem. Samozřejmě, ne každý žák o takovou formu pomoci stojí. Pak nezbyde, než postupovat cestou, kterou zmiňuje respondentka B u otázky číslo 5, že by u žáků s velkým problémem ihned svolala výchovnou komisi. Respondent A i D se shodují, že u problémového žáka by navrhli pomoc školního psychologa. Školní psycholog má zkušenosti a ví, jak s problémovými žáky pracovat. Dokáže zamezit hlubšímu problému, který třeba z chování problémových žáků pramení.

Jak jsme zjistili v rámci šetření, tak u učitelů je největší problém, když je žák nerespektuje a z toho vychází, že učitel pro problémového žáka není žádná autorita. Jak jsem zmiňovala ve 4. kapitole, je velmi těžké získat u žáků autoritu. Je to vidět například u respondentky A, jelikož jde o mladou učitelku, má větší problém s autoritou než respondentka B, která učí řadu let. U respondenta C je vidět, že má praxi, a to nejen v učení, ale i s rolí třídního učitele. Jak zmiňuje u otázky 6, myslím, že zadat žákovi nějakou důležitou činnost má velký přínos nejen pro učitele, ale i ostatní spolužáky. Autoritu má učitel, buď vrozenou, nebo získanou, a každý učitel se celý život musí vzdělávat a své postavení měnit, protože i děti a žáci se mění, mění se doba, ve které žijeme, také proto ke každému žákovi musíme přistupovat individuálně.

Školní psycholog – specialista v oblasti psychologie, pracuje přímo v prostředí škol. Jeho hlavním úkolem je podpora psychického a duševního zdraví žáků. Poskytuje

individuální podporu. Poskytuje poradenství žákům, rodičům i učitelům. Může pořádat preventivní programy proti šikaně, násilí, drogám apod.

Školní psycholog je velkým přínosem při vyřizování sporů mezi rodiči a školou. „Výhodou je znalost konkrétního prostředí a možnost včasné intervence a cílené prevence“ (Jedlička, Kot'a, Slavík, 2018, str. 369).

6.3.1 Závěrečné shrnutí

Rozhovor s učiteli mi přišel velmi přínosný, dané odpovědi by mohly být přínosem pro začínající učitele v rámci situací, na které by se měli zaměřit. Měli by vědět o tom, co je pro učitele při výuce žáků největším problémem. Každá doba přináší jiné problémy k řešení, každý žák je individualitou a každý člověk řeší dané problémy jinak. Musíme se zaměřit na to, abychom my učitelé byli pro žáky hlavně oporou a pokud k nám přijdou pro pomoc, abychom jim ji dokázali poskytnout.

6.4 Diskuse

Zkoumáním problémových žáků se zabývá celá řada českých i světových výzkumů. Nejvíce má vliv na žáka rodič, nebo zákonný zástupce, který žáka vychovává. Výsledky našeho výzkumu můžeme srovnávat s jinými výzkumy. Nejvíce dohledaných výzkumů na toto téma je s žáky základních škol. Výsledky mého výzkumu se často shodují s výzkumy od Auger a Boucharlat (2005), jak již zmiňuji v teoretické části, označují jako problémového žáka takového, který ruší ve výuce a odmítá pracovat na pokyn učitele.

Hodně se také diskutovalo a diskutuje o tom, jaký vliv měla pandemie COVID -19 na žáky. V době pandemie a uzavření škol měli žáci, kteří se v době distanční výuky vzdělávali sami doma pouze za pomoci učitele přes počítačové obrazovky, velké psychické problémy, hlavně panické ataky ze samoty. Kvůli covidovým opatřením se z některých žáků stali problémoví, jen s velkými obtížemi

se začleňovali zpátky do kolektivu a dodržovali řád, který měli před vypuknutím pandemie.

7 Vlastní doporučení

Výzkumné šetření má velký přínos pro budoucí a začínající učitele. Začínající učitel má vždy mít svého mentora, který na něj určitou dobu dohlíží a pomáhá mu se zorientovat v učení, chování a registrování určitých poznatků na daných žácích. Teoretická i praktická část se nejvíce shodují v problémech u žáků, kteří mají nestabilní zázemí doma. V praktické části jsme se dozvěděli, že nejdůležitější je pro žáky motivace. Začínající učitelé bohužel někdy přistupují k navození autority přísnějším přístupem, horšími známkami, nespravedlivým hodnocením, popřípadě zbytečným křikem.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Nálepka“ problémový žák z pohledu učitelů se zabývala problémovými žáky na středních školách. Potvrdilo se, jak velký vliv má na žáky rodina a kolektiv, ve kterém se žák pohybuje.

Cílem mé práce bylo především zjistit, jak na žáka pohlíží učitelé teoretického a praktického vyučování.

V teoretické části jsme se dozvěděli, že učitelé by měli posilovat komunikaci s žáky a více spolupracovat s rodiči. Zároveň je důležité nezapomínat na individuální potřeby každého žáka a v každém žákovi podporovat jeho osobnostní rozvoj. V teoretické části jsem se zabývala faktory, které přímo působí na žáky a důvody, proč se z žáků dle učitelů stává žák problémový. Jedním z důvodů, proč má žák nálepku problémový, jsou poruchy koncentrace a pozornosti z důvodu dysfunkcí a diagnostikovaných poruchami učení. Hlavní důvod, proč je žák problémový, který potvrdili respondenti ve svých odpovědích, je nestabilní rodinné zázemí a problémy s rodiči. Dále jsem se věnovala vztahům problémových žáků se spolužáky a jaký má na žáky vliv kolektiv. Jednalo se především o negativní působení rodiny, vrstevníků a učitelů. Jedna z kapitol pojednává o vztahu učitelů k žákům a případech, kdy učitel není tou správnou autoritou, nebo si dokonce na žáka zasedne.

Cílem empirické části bylo představení výzkumných cílů a výsledků z rozhovorů se čtyřmi pedagogickými pracovníky. Metoda výzkumu byla zpracována polostrukturovanými rozhovory. Z výsledků je patrné, že jeden problémový žák dokáže rozložit celou třídu a spolupráce mezi učiteli a rodiči žáků je klíčová v úspěšném absolvování studia žáků. Kvalitní a zkušený učitel dokáže přispět k pozitivní změně v životě problémových žáků.

Výsledky výzkumu z praktické části mohou pomoci k rozvoji začínajícího učitele.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

MONOTEMATICKÉ PUBLIKACE

BELLE, Wallace; JUNE, Maker a DIANA, Cave. *Thinking Skills and Problem-Solving – An Inclusive Approach*. 2004. London: Taylor & Francis, 2004. ISBN 1-84312-107-7.

BENDL, Stanislav, Jaroslava HANUŠOVÁ a Marie LINKOVÁ. *Žák s problémovým chováním*. 2016. Praha: Triton, 2016. ISBN 978-80-7387-703-3.

BOUCHARLAT, Marie-Therése Auger Christiane. *Učitel a problémový žák*. 2005. Praha: PORTÁL, 2005. ISBN 80-7178-907-0.

HUTYROVÁ, Miluše. *Děti a problémy v chování*. 1. Praha: PORTÁL, 2019. ISBN 978-80-262-1523-3.

JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele*. 2022. Havlíčkův Brod: Grada, 2018. ISBN 978-80-271-0586-1.

JEDLIČKA, Richard. *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. 2011. Praha: PORTÁL, 2011. ISBN 978-80-7367-788-6.

KYRIAC, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*. 1. Praha: PORTÁL, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

SERFONTEIN, Gordon. *Potíže dětí s učením a chováním*. 1999. Praha: PORTÁL, 1999. ISBN 80-7178-315-3.

VALÍŠOVÁ, Alena a KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele*. 2011. Pardubice: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-7840.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

DOSEDĚLOVÁ, Adriana. *Emoční labilita*. Online. Uzdravím.cz. 2024. Dostupné z: <https://www.uzdravim.cz/emocni-labilita.html#:~:text=Emo%C4%8Dn%C3%AD%20labilita%20je%20obvykle%20d%C5%AFsledek%20po%C5%A1kozen%C3%AD%20va%C5%A1eho%20mozku%2C,reakce.%20Poran%C4%9Bn%C3%AD%20mozku%20m%C5%AF%C5%BE%20>

20zp%C5%AFsobit%20ztr%C3%A1tu%20emo%C4%8Dn%C3%ADho%20v%C4%9Bdom%C3%AD. [cit. 2024-03-16].

EDUin. Tisková zpráva: Rozdíly ve vzdělávání mezi kraji jsou alarmující a vyžadují řešení. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/tiskova-zprava-rozdily-ve-vzdelavani-mezi-kraji-jsou-alarmujici-a-vyzaduji-reseni/>.

MAREŠ, Jiří. Posttraumatický rozvoj dětí a rodičů [online]. 2012, 2023. Dostupné také z: <https://sancedetem.cz/posttraumaticky-rozvoj-deti-rodicu>

Metodologie pedagogického výzkumu. Online. Metodologie výzkumu. 2019. Dostupné z: <https://skolni.eu/pedagogika/metodologie-vyzkumu/>. [cit. 2024-01-06].

MŠMT. *INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN*. Online. 2024, 2024. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/individualni-vzdelavaci-plan-1#otazka1>. [cit. 2024-02-05].

PETRIŠČOVÁ, Alena. Agrese, šikana a jiné formy násilného chování [online]. 2012, 2023 [cit. 2023-09-16]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/agrese-sikana-jine-formy-nasilneho-chovani>

SMOLKOVÁ, Pavla. Poruchy pozornosti (ADHD, ADD) [online]. 2021. Dostupné také z: <https://www.speckar.cz/typy-postizeni/adhd/>

SEJVALOVÁ, Jitka. Online. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/17/DEFINICE-A-PROJEVY-NADANYCH-ZAKU.html>. [cit. 2023-11-18].

Závislost na tabáku: úvod. Online., Společnost pro léčbu závislosti na tabáku. Nzip.cz. 2023. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/432-zavislost-na-tabaku-uvod#:~:text=Jak%20%C5%A1iroce%20roz%C5%A1%C3%AD%C5%99en%C3%A1%20je%20z%C3%A1vislost%20na%20tab%C3%A1ku%3F%20V%C4%9Bt%C>

5% A1inou, lety% 20u% 20n% C3% A1s% 20kou% C5% 99% C3% AD% 20kolem% 2030
% E2% 80% 9340% 20% 25% 20mladistv% C3% BDch.. [cit. 2023-12-17].

9 Seznam zkratek

ADD – porucha pozornosti bez hyperaktivity

ADHD – porucha pozornosti s hyperaktivitou

PPP – peragogicko – psychologická poradna

SPU – specifické poruchy učení

SPUCH – specifické poruchy učení a chování

ŠPZ – školské pedagogické zařízení

ŠVP – školní vzdělávací program

